

Obyvatelstvo

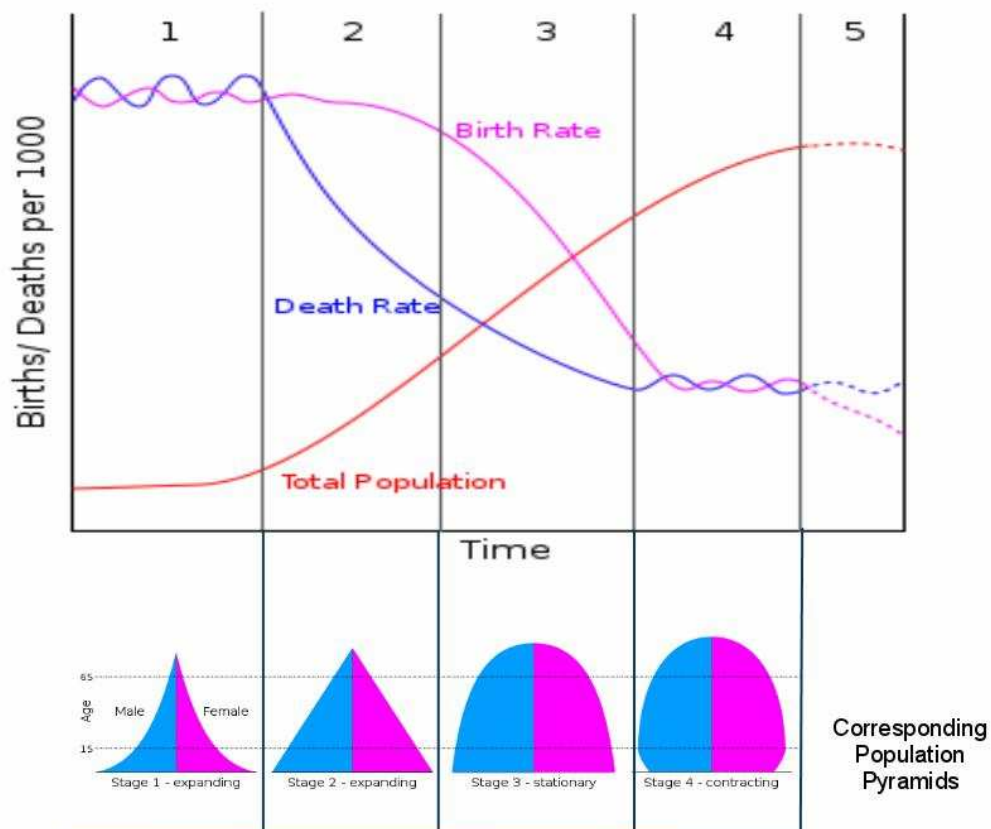
Struktura obyvatelstva

Obyvatelstvo lze členit podle biologických, ekonomických, sociálních a kulturních znaků.

K biologickým znakům patří členění podle věku a pohlaví.

Členění podle pohlaví: počet mužů a žen je přibližně stejný. Porodnost chlapců je mírně vyšší, jejich vyšší úmrtnost v dětském věku vede k přibližnému vyrovnání počtu v dospělosti. Muži mají nižší střední délku života. Na těchto stránkách můžeš zjistit podíl mužů a žen v jednotlivých státech: http://www.geohive.com/earth/pop_gender.aspx

Podle věku rozdělujeme obyvatelstvo do tří základních skupin: předproduktivní (do 15 let), produktivní (15 až 65 let) a poproduktivní (nad 65 let). Věkovou skladbu vyjadřujeme graficky tzv. **věkovou pyramidou**. Podle jejího tvaru můžeme usuzovat, v které fázi demografické revoluce se daná populace nachází (tedy také na její vyspělost).

Obr. 1: Graf demografické revoluce s věkovými pyramidami.
zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Demographic_transition

Progresivní věková pyramida má vysoký podíl dětí a mládeže a nízký podíl lidí ve věku nad 65 let, **stacionární** má vyrovnaný podíl obou těchto věkových skupin a **regresivní** má nižší podíl dětí a mládeže než lidí nad 65 let. Progresivní pyramida je charakteristická pro rozvojové země a je z ní zřejmé, že bude docházet k populačnímu nárůstu. Regresivní je naopak typická pro vyspělé země po skončené demografické revoluci. Rodí se málo dětí, které však mají naději dožít se poměrně vysokého věku. Tato situace vede k tzv. **demografickému stárnutí**, což má své ekonomické a sociální důsledky.

Podle ekonomických znaků rozdělujeme obyvatelstvo produktivního věku na **ekonomicky aktivní** a **neaktivní** (pasivní).

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo může být zaměstnáno **v sektoru primárním** (zemědělství, lesnictví, rybolov), **sekundárním** (průmysl, nákladní doprava) a **terciárním** (služby). V hospodářsky méně vyspělých státech je nejvyšší podíl zaměstnaných v primárním sektoru, nejvyspělejší státy mají podíl zaměstnaných v primárním sektoru velmi nízký (pod 5%), nejvíce obyvatel je zaměstnáno v terciárním sektoru (nad 60%).

Do skupiny ekonomicky neaktivních řadíme mimo jiné studenty, ženy na mateřské dovolené a nezaměstnané obyvatele.

Další důležitou biologicky podmíněnou charakteristikou (vedle věku a pohlaví) je **rasové složení obyvatelstva**. Rozlišujeme tři základní lidské rasy: **europoidní** (bílou), **mongoloidní** (žlutou) a **negroidní** (černou). Vznikly dlouhodobým vývojem v odlišném přírodním prostředí. V minulosti se vyvíjely většinou izolovaně. Europoidní rasa byla rozšířena v Evropě, severní Africe, jižní a jihozápadní Asii, mongoloidní ve zbývajících částech Asie a v Americe, negroidní v subsaharské Africe a Austrálii. S migrací v pozdějším období souvisí míšení ras. Ke smíšeným rasovým skupinám patří **mestici** (míšenci bílé a žluté rasy), **mulatí** (bílá a černá rasa) a **zambové** (žlutá a černá rasa). K míšení ras dochází například v Latinské Americe, v USA nebo v Africe.

Z hlediska kulturního dělíme obyvatelstvo podle národů, jazyků a náboženství.

Národ je společenství lidí žijících na určitém území, které vzniklo společným historickým vývojem. Má stejný stupeň společenského a hospodářského rozvoje a obvykle stejný jazyk. Vytváření národů je postupný proces. Mnohé národy (např. v Africe) se teprve formují z kmenů hovořících více dialekty téhož jazyka (tzv. **kmenové národy**). Pro souhrnné označení národů a kmenů se používá termín **etnikum**.

Rozlišujeme tzv. **jazykové národy** (např. v Evropě), které se vymezily na základě společného jazyka a **územní národy** (např. v Americe), které žijí ve společném státním útvaru a nemusí se od jiných národů odlišovat jazykově (např. španělsky hovořící národy Latinské Ameriky, arabsky hovořící národy severní Afriky) a nebo se nemusí vyznačovat společným jazykem (národ Američanů, Švýcarů).

Hranice států často neodpovídají hranicím rozšíření národů. Národy mohou např. přesahovat na území jiného státu jako menšiny (Maďaři na Slovensku, v Rumunsku a v Srbsku). Mnohé národy nemají vůbec vlastní stát (mohou žít na území jednoho či více jiných států: Tibeťané, Kurdové). Podle národnostního složení můžeme tedy rozlišit státy národnostně homogenní (většinu obyvatel tvoří příslušníci jednoho národa, např. Česká republika) a státy národnostně nehomogenní (v Evropě např. Belgie, Španělsko).

Jazyky zařazujeme podle příbuznosti do tzv. jazykových rodin. Asi 45% lidstva hovoří indoevropskými jazyky. V Evropě se v menší míře vyskytují i jazyky uralské a altajské.

Náboženská struktura obyvatelstva rozděluje lidstvo na věřící a ateisty. Mezi velká světová náboženství patří **křesťanství** (katolíci, protestanti, pravoslavní), **islám** (sunnité, šíité), **hinduismus** a **buddhismus**.

Použité zdroje:

BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: Učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2001. ISBN 80-86034-45-3.

BIČÍK, Ivan, Vladimír BAAR, Zdeněk ČERMÁK, Václav FRAJER a Radim PERLÍN. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2003. ISBN 80-86034-52-6.

KARAS, Petr a Ludvík HANÁK. *Maturitní otázky: zeměpis*. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0595-9.

MATĚJČEK, Tomáš a kol. *Malý geografický a ekologický slovník*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86034-68-3.

VALENTA, Václav a Alois MICHÁLEK. *Současný svět: Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 1998. ISBN 80-86034-21-6.

VYSOUDIL, Miroslav, Miloš FŇUKAL a Irena SMOLOVÁ. *Zeměpis pro každého*. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-099-0.

Obrázky:

CHARMED88. File:Stage5.svg. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2011, 1. 2. 2009 [cit. 2011-05-07]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Stage5.svg>

SUZANNEKN. File:DTM Pyramids.svg. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online] 3. 3. 2010 [cit. 2011-04-09]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:DTM_Pyramids.svg

Odkazy:

<http://world.bymap.org> údaje o obyvatelstvu světa

<http://world.bymap.org/MedianAge.html> průměrný věk

<http://world.bymap.org/YoungPopulation.html> podíl dětí a mládeže

<http://world.bymap.org/OlderPopulation.html> podíl starého obyvatelstva

<http://www.prb.org/Datafinder/Topic/List.aspx?category=10> údaje o obyvatelstvu světa

http://www.geohive.com/earth/pop_gender.aspx podíl mužů a žen

<http://www.census.gov/ipc/www/idb/informationGateway.php> věkové pyramidy

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/grafy_kartogramy_demografie Český statistický úřad

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_1945_2008 věkové pyramidy ČR

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2075.html?countryName=Norway&countryCode=no&regionCode=eu>
národnostní složení obyvatel států